

EL PROJECTE D'AGRICULTURA EXPERIMENTAL AL MAS COLOMER

Montserrat Duran i Imma Mestres

Arqueòlogues. Centre d'Interpretació del
Camp de les Lloses

Des del 2012 el Centre d'Interpretació del Camp de les Lloses col·labora en el projecte de l'Ecomuseu del Blat al mas Colomer (Taradell), a tocar del terme municipal de Tona. El Centre hi participa fent arqueologia experimental en terres del mas. S'han plantat varietats de llavors de cereals i lleguminoses semblants a les trobades al jaciment emprant la mateixa tecnologia d'ara fa dos mil anys. Ja es duen fetes tres sèmbras.

EL JACIMENT I EL SEU INTERÈS PER A L'ESTUDI DE L'AGRICULTURA

El jaciment del Camp de les Lloses és un dels pocs exemples conservats a Catalunya

de poblament militar relacionat amb la construcció d'una infraestructura viària d'època romanorepublicana (110 a.n.e.). Permet conèixer la primerenca implantació territorial romana a gran escala sota pautes itàliques i aprofundir en el procés de romanització del nord-est peninsular (DURAN, MESTRES, PRINCIPAL, 2012). I també permet l'estudi de l'agricultura d'aquell període en un poblat d'aquestes característiques.

La comunitat que va viure al Camp de les Lloses fa uns dos mil cent anys va practicar una activitat agrícola i ramadera ben documentada a partir de les evidències arqueològiques. S'han fet anàlisis de les espècies que s'hi cultivaven i de les males herbes (paleocarpologia), dels arbres i arbustos que s'aprofitaven forestalment i també pels seus fruits comestibles (antracologia) i s'ha realitzat l'estudi de l'instrumental agrícola

Els camps experimentals vistos des del Colomer vers Tona (Arxiu del Centre d'Interpretació del Camp de les Lloses)

Sembra del blat en els camps experimentals al mes de febrer (Arxiu del Centre d'Interpretació del Camp de les Lloses)

recuperat (eines de ferro i molins lítics)¹. Pel que fa a la ramaderia s'han fet la majoria dels estudis de la paleofauna (SAÑA, 2009 i 2013).

Els estudis paleocarpològics han mostrat una baixa densitat de restes dins dels sediments, si bé n'ha estat possible la caracterització. S'han localitzat diferents grups d'interès econòmic: cereals (blat, ordi, civada, mills i *cerealía*, és a dir, restes de gramínies que no s'ha pogut identificar amb precisió i que podrien correspondre a blat, ordi, i en menor proporció, a civada); fruiters (vinya i olivera); fruites recol·lectats (saüc) i males herbes (gramínies, jull, crucíferes, apelagós, passacamins i fajol bord) (CUBERO, 1993 i 2011).

Els estudis antracològics ens han mostrat un ventall format per més de quinze espècies entre arbres i arbusts, emprades com a combustible de les llars i forns dels tallers metal·lúrgics de l'establiment, que ens mostren com era el paisatge d'aquell moment. S'han documentat l'abet, l'arboç, les estepes, l'avellaner, els brucs, el faig, el ginebró, la sabina, el càdec, la pomera, el pi roig-pinassa, el pollancre, l'alzina-garric, el roure i la vinya-llambrusca, entre d'altres (Ros, 1993).

L'instrumental agrícola documentat correspon, bàsicament, a diverses relles d'arada, podalls, aixadells, volants de ferro i diversos molins lítics (de mà o rotatoris).

EL CAMP DE ELS LLOSES I L'ECOMUSEU DEL BLAT

El 31 d'octubre del 2012 va tenir lloc la signatura formal del conveni que vincula la Universitat

de Vic, l'Ajuntament de Taradell i la comissió de Tonis de Taradell per constituir l'Ecomuseu del Blat. Un projecte que tracta de recuperar i donar a conèixer la vida i el patrimoni rural de la comarca d'Osona. A la signatura, entre altres persones i entitats, hi va ser present l'equip del Centre d'Interpretació del Camp de les Lloses de Tona, que també hi participà.

Aquesta col·laboració amb l'Ecomuseu del Blat ha permès tirar endavant les propostes d'arqueologia experimental a partir de paleoconreus documentats al jaciment. El projecte es porta a terme amb la col·laboració dels membres de l'equip d'arqueologia i els estudiants d'universitats catalanes (UB, UAB i URV) vinculats a la recerca arqueològica. Els objectius bàsics són l'experimentació amb varietats similars a les testimoniades arqueològicament i amb una metodologia agrícola força semblant a la del moment històric de la romanització. El projecte contempla, a curt termini, l'experimentació i l'aprenentatge dels diversos conreus per part de l'equip d'arqueòlegs dels Camp de les Lloses, i, a mig termini, l'obtenció de dades sobre la producció de les diferents varietats, així com la col·laboració en la creació d'un banc de llavors. Les anàlisis paleocarpològiques han permès proposar que a l'assentament es conreaven les següents varietats de cereals: *Triticum aestivum*, *Triticum dicoccum*, *Hordeum vulgare* i *Hordeum sp.* La col·laboració de l'equip del jaciment dels Estinclells (Verdú, l'Urgell) i el Camp Experimental de la Protohistòria CEP, que porten a terme un projecte d'agricultura expe-

Blat dur i males herbes al voltant seu. En la plantació no t'utilitza cap mena d'herbicida (Arxiu del Centre d'Interpretació del Camp de les Lloses)

rimental, i la donació de les seves llavors, a través de l'investigador en paleocarpologia Dani López, han fet possible l'inici del conreu de les següents varietats: ordi vestit (*Hordeum vulgare*), xeixa (*Triticum aestivum*) i blat dur (*Triticum durum*).

El febrer del 2013 va tenir lloc la primera sembra de cereals al camp experimental dels Ametllers del Colomer i el juliol del mateix any se'n fa la sega, el 7 de juliol, el mateix dia que se seguen els

cereals del Projecte de Restitució Experimental de la Rotació del Trènit que duu a terme la Universitat de Vic i l'Ecomuseu del Blat.

El març del 2014 iniciem, de nou, la segona sembra dels cereals al camp dels Ametllers i comencem la plantació de lleguminoses en el camp experimental del Colomer. Es planten varietats com la lletia, el cigró, la fava, la veça i el pèsol. Els llegums, rics en proteïnes, contribueixen a l'equilibri de la dieta de la comunitat i el seu

La sega dels cereals del mes de juliol. El blat sembrat és una antiga varietat egípcia de blat Kamut (Arxiu del Centre d'Interpretació del Camp de les Lloses)

conreu, juntament amb els cereals o bé per rotació, ajudava a la fertilització de la terra perquè en fixen el nitrogen. Si bé cal dir que, fins ara, no ha estat possible la seva documentació en el jaciment. El seu testimoni caldrà buscar-lo en els sediments carbonitzats i mineralitzats en la multitud d'eines i objectes de ferro documentats. Les lleguminoses recuperades dins d'un context romanorepublicà s'han localitzat al jaciment de Iesso (Guissona), on s'ha documentat pèsol, veça i guixa. La majoria d'exemples de conreus de lleguminoses s'han descobert però, majoritàriament, en jaciments tardoantics.

El juliol de 2014 realitzem la sega dels cereals, si bé aquesta és molt pobra i perdem les lleguminoses per la invasió de les males herbes durant el procés de creixement.

Enguany, el març de 2015, estem en procés de sembrar, una vegada més, els cereals i les lleguminoses en el camp experimental i tenim la previsió de continuar les tasques agrícoles amb l'ajuda dels animals per tal de controlar, amb més eficàcia, la invasió de les males herbes durant el procés de creixement de les plantes.

El projecte d'agricultura experimental del Camp de les Lloses es complementa amb el segon taller experimental dedicat a l'arquitectura de terra. La palla dels cereals recol·lectats és aprofitada per elaborar els tovots de fang assecats al sol, fabricats amb les argiles recuperades durant l'excavació del jaciment. Amb els tovots, fets pels estudiants, durant els dies d'excavació i a partir del mòdul (mides) obtingut en els nivells d'enderroc de les cases romanorepublicanes localitzades, es fan, a posteriori, les obres de restitució de les parets de l'assentament republicà construïdes originàriament amb tàpia i tovot.

Bibliografia

CUBERO, Carme. *Camp de les Lloses (Tona). Estudi paleocarpològic de mostres de la campanya de 1993*. Inèdit, 1993.

CUBERO, Carme. *Camp de les Lloses. Agricultura a l'inici de la romanització a Osona. Estudi paleocarpològic de les mostres de les campanyes 2009-2010*. Inèdit, 2011.

DURAN, Montserrat, MESTRES, Immaculada, PRINCIPAL, Jordi. "Noves intervencions al jaciment romanorepublicà del Camp de les Lloses. Tona. Osona. 2011-2012". *Actes de les II Jornades d'Arqueologia de la Catalunya Central*. 2012, pàg. 136-139.

ROS, Maria Teresa. *Anàlisi antracològica del jaciment del Camp de les Lloses (Tona). Campanya 1993*. Inèdit, 1993.

SAÑA, Maria – VALENZUELA, Alejandro. *Anàlisi arqueozoològica de les restes recuperades al jaciment del Camp de les Lloses (Tona, Osona)*. Inèdit, 2009.

SAÑA, Maria, COLOMINAS, Lúcia, NOVELLA, Violeta. *Anàlisi arqueozoològica de les restes recuperades al jaciment del Camp de les Lloses (Tona, Osona). Campanyes. 2009-2010*. Inèdit, 2013.

Notes

1. Cal completar la investigació amb les anàlisis espacials dels possibles camps de conreu, de les estructures d'emmagatzematge de la producció agrícola (sitges), així com amb l'estudi de l'obertura de clarianes per a nous camps, la tala i la crema (palinologia) i de les diverses preparacions culinàries (residus vegetals i fitòlits) entre d'altres.